

Mijne Heren Leden van het Bestuur van de Landbouwhogeschool,

Dames en Heren,

De discussie over inrichting en werkwijze van de universiteiten en hogescholen onderging ook in het thans verstreken academisch jaar wederom duidelijk een escalatie. Nieuwe denkbeelden en kritiek worden in een mengeling van gedegenheid en scherpte, van gevoelvol commentaar en schel opklinkend verwijt gepresenteerd. Het paradoxale verwijt treft de universiteiten en hogescholen dat zij, ofschoon broedplaatsen par excellence van nieuwe gedachten, door verstarring lijken te vervreemden van een in beweging verkerende wereld.

Deze discussie in en rond de academische gemeenschap vormt deel van een meer omvattend gebeuren. Terwijl de moderne samenleving gekenmerkt wordt door tot dusver ongekende materiële en sociale vooruitgang na tientallen jaren van economische stilstand, van warme en koude oorlogen en van worsteling naar zelfstandigheid van gekoloniseerde gebieden, grijpt onvoldaanheid om zich heen over het vele dat nog niet is bereikt.

Onbehagen bekruipt ons, nu ondanks het huidige technische en materiële potentieel, onleefbaarheid de grote stedelijke agglomeraties besluipt, lands- en wereldpolitiek in een impasse zijn geraakt, zo niet erger, en onmacht onze hulp aan ontwikkelingslanden verzwakt.

De onvoldaanheid en het onbehagen hebben voor vele sectoren van onze samenleving vertrouwenscrises ingeleid waarvan die tussen de jonge generatie en de oudere, gevestigde groeperingen, 'de establishment' het meest in het oog springt.

Bij alle verschil van mening lijkt echter overeenstemming te bestaan over een belangrijk punt, de geleidelijke verschuiving van onze doelstellingen en prioriteiten uit de sector van de koude, materiële welvaart naar die van het warme menselijke welzijn. Dit proces is weliswaar ingezet doch de voltooiing, zo al ooit van voltooiing gesproken kan worden, zal veel tijd en grote inspanning vergen.

Dat daarbij vooral tijd voor diepgaande bezinning, voor uitvoerig beraad en voor zorgvuldige overweging moet worden bedongen, zien sommigen als een rookgordijn waarachter het streven naar vernieuwing en verbetering wordt vertraagd en vervalst. Anderen daarentegen waarschuwen tegen een werkwijze waarin als dynamisch credo 'het doen aleer ge denkt' voorrang geniet. Wij zullen er mee moeten leren

leven dat bij alle drang naar vernieuwing onze uiterst gecompliceerde samenleving de eis stelt van ingenieus en doordacht denkwerk en onverflauwde inspanning.

Ook voor Wageningen, waar de emoties van dit tijdsgewricht weliswaar niet de straten doch wel de geesten beroeren, geldt dat wij een versnelde ontwikkeling beleven, waarin ook tal van aspecten van de inrichting en werkwijze van onze hogeschool nadere voorzieningen vragen.

In mijn hedenmiddag uit te spreken rede wil ik, met het contemporaine gebeuren in gedachten, de functie van de Landbouwhogeschool in onze samenleving trachten te schetsen, en vervolgens aan de hogeschool als organisatie enige opmerkingen wijden. Daaraan voorafgaande wil ik, zoals gebruikelijk, belangrijke lotgevallen, die het studiejaar 1967-1968 markeerden, memoreren.

Over het studiejaar 1967-1968 viel te vaak de zwarte schaduw van de dood. Tot drie maal toe ontviel op noodlottige wijze een student aan de hogeschoolgemeenschap. De student D. J. Flaming verongelukte op 31 oktober 1967 tijdens zijn praktijktijd in Cameroun; op 7 december 1967 ontviel ons de student A. van Roosmalen en op 30 juni 1968 overleed tengevolge van een verkeersongeval de student F. Gellink. Jonge levens, ieder met eigen hoop en ambities, werden afgesneden. Diepe droefheid sloeg familie en vriendenkring terneer.

Op 6 december 1967 overleed dr. ir. S. Smeding, doctor honoris causa van de Landbouwhogeschool. In hem herdenkt de hogeschool één harer afgestudeerden van groot formaat.

Na langdurige ziekte overleed op 29 februari 1968 ir. A. F. Vlag, die vele jaren het docentschap in de bloembollenteelt aan de Landbouwhogeschool vervulde.

De rijksambtenaar J. W. Vermeer, verbonden aan de afdeling landbouwscheikunde, overleed op 26 juni 1968 op 62-jarige leeftijd.

De hogeschool gedenkt hen allen.

In het verslagjaar onderging het wettelijk kader, waarin wij aan de Landbouwhogeschool onze werkzaamheden verrichten, een belangrijke wijziging. Na langdurige voorbereiding behandelde de Staten-Generaal in de laatste maanden van 1967 uiteindelijk met spoed een wijziging van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs, waardoor de Landbouwhogeschool ingaande 1 januari 1968 in deze wet kon worden ingepast. Gelijktijdig werd de Wet tot regeling van het hoger landbouwonderwijs ingetrokken. In algemeen opzicht is aan de inpassingswet het voordeel verbonden van uniformiteit in de regelingen voor het wetenschappelijk onderwijs in Nederland.

Voor ónze hogeschool is van belang dat thans bepalingen van kracht zijn geworden waaraan, de behoefte in 1956 bij de toenmalige wijziging

van de Wet op het hoger landbouwonderwijs nog niet kon worden voorzien. Ik denk hierbij aan bepalingen inzake de rechtspersoonlijkheid, het ontwikkelingsplan en het financiële schema, de inrichting en de werkwijze van de faculteit der landbouwwetenschappen en het daarin betrekken van lectoren, leden van de wetenschappelijke staf en vertegenwoordigers van de studenten. Opmerking verdient dat de gelijktrekking van het wettelijk regime de verhouding van onze hogeschool tot de Minister van Landbouw en Visserij onverlet laat; evenzeer tot onze grote voldoening bleef de specifiek-Wageningse bestuursvorm gehandhaafd.

Het Bestuur ontwikkelt de taken die hem ingevolge de wetswijziging uit de rechtspersoonlijkheid toevallen, met behoedzaamheid en, dit dient gezegd te worden, met voldoening.

Geheel in overeenstemming met de nieuwe wettelijke situatie voltooide het Bestuur onder medewerking van de Senaat het Ontwikkelingsplan 1969-1972; het Financiële Schema voor dezelfde periode kwam kort daarna tot stand. Verspreiding van het Ontwikkelingsplan onder belanghebbenden zal zoveel mogelijk worden bevorderd. Waar in mijn rede de toekomstige ontwikkeling van de hogeschool ter sprake komt, zullen mijn uitspraken in sterke mate parallel lopen met het Ontwikkelingsplan, voor zover deze uitspraken al niet aan dat plan ontleend zijn.

Ik wil thans eerst de belangrijkste onderwijsgebeurtenissen uit het studiejaar 1967-1968 vermelden. De Senaat besteedde veel aandacht aan de voorbereiding van enige nieuwe studierichtingen en aan de herziening van het Landbouwhogeschoolstatuut. Op beide onderwerpen wil ik elders in mijn rede wat uitvoeriger ingaan.

Een nieuw vakgebied deed zijn intrede aan de Landbouwhogeschool, te weten de theoretische teeltkunde. Binnen dit vakgebied zal de student de mogelijkheid vinden moderne rekenmodellen toe te passen op problemen van groei en teelt, waarbij hij enerzijds de vele processen die in het geding zijn tot één geheel zal kunnen integreren, anderzijds de mate zal trachten te doorgronden waarin deze processen groei en teelt beïnvloeden.

Dr. ir. C. T. de Wit, verbonden aan het Instituut voor Biologisch en Scheikundig Onderzoek van Landbouwgewassen te Wageningen, werd benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de nieuwe leerstoel.

In de reeds enige tijd bestaande vacature voor de leerstoel plantenfysiologie werd voorzien door de benoeming van dr. J. Bruinsma, tot dusver verbonden aan het Centrum voor Plantenfysiologisch Onderzoek te Wageningen. Collega Wassink en medewerkers zijn wij zeer erkentelijk voor de verzorging van de kandidaatscolleges en -examens plantenfysiologie in de periode waarin de vacature onvervuld was.

In mijn vorige rede vermeldde ik reeds de benoeming van de buitengewoon lector in de bedrijfsleer, dr. P. Verburg, tot hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam. Thans kan worden vermeld dat drs. A. A. Kampfraath, verbonden aan de Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken te Velsen, aan de Landbouwhogeschool is benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de industriële bedrijfs-economie en de organisatieler, waarmee in de vacature-Verburg is voorzien. Wij zijn prof. Verburg zeer erkentelijk voor zijn voortzetting van het onderwijs in het verstreken studiejaar. Met de nieuw benoemde hoogleraar is overeengekomen dat hij eerlang, na afronding van zijn taken elders, tot gewoon hoogleraar zal worden benoemd, waarna met de verdere uitbouw van dit vakgebied, dat voortdurend, ook voor de Landbouwhogeschool, aan betekenis wint, een begin kan worden gemaakt.

Ik vermeld voorts onder de onderwijskundige voorzieningen de omzettingen van de lectoraten veeteelt en grondbewerking in gewone leerstoelen voor de veeteelt respectievelijk de grondbewerking en de grondodynamica met benoeming van de lectoren dr. ir. R. D. Politiek en ir. H. Kuipers tot hoogleraar in deze leerstoelen.

Een bijzondere verrijking van het onderwijspalet van de hogeschool vond plaats door de instelling van een bijzondere leerstoel vanwege het Landbouwhogeschoolfonds in een vakgebied dat de benaming 'internationale betrekkingen en ontwikkelingen' draagt. De leerstoel werd ingesteld ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de hogeschool; de aard van het vakgebied werd gekozen in overeenstemming met een advies dat de Senaat ter zake aan het Bestuur van het Landbouwhogeschoolfonds mocht uitbrengen. Inmiddels vond benoeming van drs. H. C. Posthumus Meijjes, verbonden aan de Directie Integratie Europa van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, tot bijzonder hoogleraar in deze leerstoel plaats.

Een groot aantal andere onderwijsvoorzieningen zou nog kunnen worden vermeld, zoals de verlening van onderwijsopdrachten voor onderdelen van vakgebieden of voor tijdelijke vervangingen, de opdrachten van gastdocenten en de lezingenreeksen van wetenschappelijke aard. Nu de nieuwe wettelijke regeling het opstellen van een jaarverslag gebiedend vermeldt, is het juist daarin een overzicht van deze voorzieningen met de vereiste volledigheid te geven dan hier met enkele korte vermeldingen te volstaan.

Afzonderlijke vermelding verdient echter wel het senaatsbesluit om de procedure inzake de verlening van onderwijsopdrachten aan wetenschappelijke medewerkers enigermate te vereenvoudigen. Dit besluit weerspiegelt de trend naar een ruimere spreiding van de onderwijstaken over de leden van het wetenschappelijk corps van de hogeschool.

Van een drietal benoemingen bij de hogeschool zij mij voorts de vermelding toegestaan. In het verstreken jaar verwelkomden wij ir. D. Tarenskeen als Hoofd van de Afdeling Bouw- en Onderhoudszaken en dr. J. A. M. Schmedding als Hoofd van de Afdeling Voorlichting. Laatstgenoemde vervangt de vertrekkende ir. A. Hadders, die in het wetenschappelijk werk terugkeerde. Ir. Hadders, onze eerste voorlichtingsfunctionaris, heeft in de verstreken jaren in belangrijke mate bijgedragen tot de bekendheid van onze hogeschool in vele sectoren van onze samenleving. Tenslotte vermeld ik dat voor de studie jaren 1968-1969 en 1969-1970 het rectoraat van deze hogeschool opnieuw aan mij is opgedragen. Even de positie van spreker hedenmiddag voor persoonlijke doeleinden benuttend, wil ik uitdrukking geven aan mijn oprechte dank voor het als rector magnificus ervaren vertrouwen, een vertrouwen dat essentieel is voor de vervulling van deze, mij sterk boeiende taak.

In het vorige studiejaar werd de 2000^e student aan de Landbouwhogeschool ingeschreven. Gedurende het studiejaar 1967-1968 waren 2376 personen als student ingeschreven, waarvan 2314 volledig voor het onderwijs ingeschreven studenten. Het aantal afgestudeerden bedroeg 171. Het doctoraat aan onze hogeschool verwierven 11 landbouwkundig ingenieurs en 5 tot de promotie toegelaten buitenlanders.

Een kort commentaar op deze statistische gegevens kan, zo men wil, inhouden dat de hogeschool nooit te voren op deze aantallen ingeschrevenen en afgestudeerden kon bogen. Voorts kan worden gewezen, en daarvoor is nadere analyse noodzakelijk, op de sterke verschuivingen in de laatste jaren van de inschrijvingen naar studierichtingen als technologie en tuin- en landschapsarchitectuur. Opmerking verdient verder dat de plaatsing in functies bij het bedrijfsleven, met name ook de industrie, toeneemt. Ten slotte valt op dat zeer vele afgestudeerden functies verwierven die in de categorie van het wetenschappelijk onderzoek worden ingedeeld.

Commentaar zou misschien ook mogelijk zijn op de verdeling van de ingeschreven studenten over de verschillende studiefasen, hun verblijftijd in deze studiefasen en de doorloopsnelheid van de ene naar de andere fase. Dit commentaar kan echter beter worden uitgesteld tot op deze moeilijke en moeizaam te doorgronden materie meer vat verkregen is.

Studieduur en studierendement verontrusten zowel docenten als studenten, het is vooral in dit verband dat ik het groeiende overleg over onderwijsaangelegenheden tussen docenten en studenten vermeld en met instemming begroet. De numerieke benadering van de onderwijslast die door de commissie doceren en studeren ter hand is genomen, kan licht werpen op de voetangels en klemmen die een normale voortgang van de studie belagen. Deze getalmatige analyse van de omvang van de studietaken zal, indien succesvol, ook een waardevolle steun blijken te zijn bij de opstelling van de nieuwe studieprogramma's

in het kader van de voorgenomen statuutsherziening.

De studentenaantallen geven mij aanleiding tot nog een enkele opmerking. De studenten vinden in Wageningen nog altijd gemakkelijk hun weg naar het studentenverenigingsleven, dat zich in velerlei organisatorische vormen presenteert, waarbij de huidige groei van het aantal studenten de ontegenzeggelijk aanwezige versnippering van de activiteiten maskeert. In toenemende mate wordt als probleem ondervonden hoe deze organisaties adequaat gehuisvest kunnen worden. Reeds kondigt zich een nieuwe ronde van vergroting van de studentensociëteiten aan. Vragen doemen op over de behoefte aan en de inrichting van dergelijke gebouwen en over de mate waarin individuele leden de sociëteit nog zien als het pied à terre dat het bezoek aan collegezaal en laboratorium voorheen in frequentie evenaarde. De financiering van uitbreiding en nieuwbouw plaatst de verenigingen voor grote problemen.

De in omvang toenemende activiteiten van de hogeschool vergen ruimtelijke voorzieningen van velerlei aard. Met voldoening kan de vlotte voltooiing van het nieuwe gebouw voor wiskunde worden genoemd, alsmede het gereed komen van een nieuwe vleugel van het laboratorium voor plantkunde.

Uitbreidingen van de afdelingen landbouwplantenteelt en plantenveredeling vorderen bevredigend. De studentenflats, verheugende ontwikkeling, schieten in de meest letterlijke zin van het woord uit de grond. In het door het Wageningsch Lyceum verlaten gebouw werden onder meer de afdelingen tuin- en landschapsarchitectuur en planologie gehuisvest, blijkbaar uitgaande van de veronderstelling dat deze in vormgeving zo bekwame afdelingen de handicap van het betrekken van een verouderd gebouw zouden weten te overwinnen.

De voorbereidingen van enige grotere bouwprojecten kwamen niet uit het stadium van geleidelijke voortgang, de huisvestingszorgen namen dienovereenkomstig geleidelijk toe. Op dit moment wordt dan ook overwogen over te gaan tot het aanvullend huren van kantoorruimten en tot uitbreiding van noodvoorzieningen, waarbij het woord transitorium reeds is gevallen. Geldt het vorenstaande de ontwikkeling op korte termijn, voor de ontwikkeling op middellange en lange termijn zal een ruimtelijk en bouwkundig beleid met verreikende consequenties dienen te worden uitgewerkt, dat bij de indiening van het ontwikkelingsplan ook is aangekondigd. Binnenkort zullen de besprekingen hierover een stadium bereiken waaruit wellicht een planningsgroep voor de hogeschool zal resulteren.

Het totaalbeeld aan activiteiten in onze hogeschoolgemeenschap verdient uitvoeriger behandeling dan thans mogelijk is.

Indien in één week een nobelprijswinnaar, een wereldindustriëel en een hooggeplaatst welzijnsverzorger in Wageningen aan het woord

komen en hun status in dat woord waar maken; indien in diezelfde week een studententoneeluitvoering valt die de galakledij van de gasten qua voorafgaande inspanning en bereikt resultaat evenaart, hoe wil ik dan in het verslag over 52 weken volledig zijn. Vele activiteiten, zoals van de onderscheidene studentenverenigingen, het Stutofes, Agromisa en anderen zullen dan ook in een uitvoeriger jaarverslag, dat ik al eerder aankondigde, tot hun recht moeten komen.

Eclatante resultaten op sportgebied deden zich niet voor, tenzij men, mijns inziens terecht, de imponerende stijging van het aantal deelnemers aan de sportverrichtingen in hogeschoolverband een eclatant succes wil noemen.

Gebeurtenissen die personen op de voorgrond plaatsten, brachten persoonlijke vreugde, die om velerlei redenen ook afstraalde op de hogeschoolgemeenschap. Koninklijke onderscheidingen ontvingen ons bestuurslid, tevens lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, mr. M. de Niet, de hoogleraren dr. H. J. den Hertog, dr. H. J. Venema en dr. Th. L. M. Thurlings, laatstgenoemde eveneens lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, alsmede de hoofdadministrateur drs. I. P. L. Gorter. Buitenlandse onderscheidingen werden toegekend aan prof. mr. J. M. Polak, benoemd tot Commandeur in de Kroonorde van België, en aan prof. dr. H. Mulder, begiftigd met de herdenkingsmedaille van Finland. Bij hun 40-jarig ambtsjubileum werden de ambtenaren J. van der Beek en G. A. Ruisch koninklijk onderscheiden. Eredocoraten werden toegekend aan prof. dr. E. W. Hofstee door de Universiteit van Stuttgart-Hohenheim, en aan prof. ir. F. Hellinga door de Faculté des Sciences Agronomiques te Gembloux. De medewerker dr. ir. D. Peters ontving op de dies natalis de dan traditioneel uitgereikte jaarlijkse prijs van het Landbouwhogeschoolfonds. De bodemkundige student N. van Breemen was één dergenen aan wie dit jaar de elfde Unilever-Chemieprijs werd toegekend. Duitse wetenschappelijke waardering kwam tot uiting in de toekenning van de Wilhelm Leopold Pfeil-prijs aan prof. dr. ir. G. Hellinga en van de Henneberg-Lehmann-prijs aan prof. drs. A. M. Frens. Prof. dr. ir. S. J. Wellensiek werd tot buitenlands lid van de Koninklijke Vlaamse Academie van Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten benoemd. Gevoelens van spijt over hun vertrek uit Wageningen terzijde stellend, vermeld ik als gebeurtenissen waarover wij ons eveneens oprecht verheugen, de benoeming van de medewerker dr. ir. W. J. Feenstra tot hoogleraar in de genetica aan de Rijksuniversiteit te Groningen en van dr. A. K. Constandse tot lector in de planologie aan de Katholieke Hogeschool te Tilburg.

In dit verband kan ik voorts mededelen dat de bijzonder hoogleraar prof. dr. M. Jeuken werd benoemd tot gewoon hoogleraar in de wijsgerige biologie aan de Rijksuniversiteit te Leiden.

De hogeschoolgemeenschap verheugt zich over deze gebeurtenissen.

De hogeschoolgemeenschap verheugde zich een volle week en uiterst intensief over het 50-jarig bestaan van de Landbouwhogeschool. De herdenking bleef niet beperkt tot de hogeschoolgemeenschap in engere zin, zij heeft ook aantrekkingskracht uitgeoefend op medebewoners van stad en zelfs gewest en op vakgenoten in binnen- en buitenland.

Tussen de openingsdag, die werd voorafgegaan door een herdenkingsdienst verzorgd door de studentenpastores, en de dies natalis lag een week van zeer vele en velerlei evenementen. De verleiding is groot om nog eens in retrospectie de herdenkingsweek te beleven. Ik moet echter volstaan met enkele punten hier vast te leggen. Ik vermeld dan de openingsrede van Minister Lardinois op de 4^e maart, waarbij ook zijn collega van onderwijs en wetenschappen, Minister Veringa, onder zijn gehoor was, en de diesrede 'Levensmiddelen-caleidoscopie' van de secretaris van de Senaat, prof. dr. ir. H. A. Leniger op 9 maart.

Tijdens de diesplechtigheid vond de uitreiking van doctoraten honoris causa plaats aan de heren N. G. Addens, prof. dr. J. Boldingh, prof. M. L. Dantwala en ir. A. W. van de Plassche waarbij de senaatsleden Hofstee, den Hertog, Joosten en Wellensiek als promotor het iudicium uitspraken en doctorsbul en legpenning uitreikten.

In de wetenschappelijke sfeer lag het symposium 'Agricultural sciences and the world food supply' waarin de sprekers Mansholt, De Vries, de Wit, Donald, Parpia en Lamartine Yates hun zienswijzen ontvouwd en belangwekkende discussies het belang van het symposium-thema onderstreepten. In dit jaar, dat internationaal in het teken van de rechten van de mens staat, treft dan dubbel de bewogen discussie tussen Mansholt, de man van de landbouw in de E.E.G., en De Vries, de ervaren ontwikkelingsdeskundige, enerzijds en anderzijds een landbouwkundige uit India, die zich tot spreekbuis maakte van al degenen die in de ontwikkelingslanden de moeizame en soms bijna uitzichtsloze worsteling om verbetering in de voedselsituatie moeten voeren. Uit deze confrontatie bleek andermaal hoezeer landbouw-wetenschapsbeoefening en -toepassing in de vervulling van hun maatschappelijke taak nog een lange weg hebben te gaan.

Het symposium vond zijn complement in de voordrachtsenserie gewijd aan 'Nederland in de West-Europese ruimte', georganiseerd door het Koninklijk Genootschap voor Landbouwwetenschap en het Nederlands Instituut van Landbouwkundig Ingenieurs, met boeiende voordrachten van prof. Thurlings, prof. C. van den Berg en ir. Quené, en een de landbouwwetenschap uitdagend slotwoord van ir. Goettsch.

De gehele week was doorspekt, men sta mij deze term toe, met culturele en sportieve manifestaties. Vele evenementen, zoals de grandioze muzikale avond, de vrijwel op eigen krachten uit de hogeschoolgemeenschap stammende toneelavond, en de speelse en toch pittige studentencabaretmanifestaties, behoeften herhaalde uitvoering om alle belangstellenden een voorstelling te kunnen doen bijwonen. Mag

ik volstaan met op te merken dat het totaal der activiteiten een toenemend feestgedruis deed opklinken waarvan de echo velen met mij nog steeds plezierig in de oren klinkt.

De herdenking van het 50-jarig bestaan vond zijn neerslag in een aantal publikaties waarvan ik noem het door de studenten gezamenlijk uitgegeven blad, het omvangrijke gedenkboek 'De Landbouwhogeschool op een keerpunt', de nauwgezette geschiedschrijving van ruim vierhonderd promoties in de door het Pudoc verzorgde 'Dissertation abstracts of the Agricultural University, Wageningen, The Netherlands 1918-1968' en de bijzonder gewaardeerde uiting van de Kring van Directeuren van Wageningse Instituten, die gestalte kreeg in het fraaie boekwerk 'Leven voor leven'.

De verleiding is groot nog langer bij het lustrum te verwijlen. Mag ik ter afronding van dit gedeelte van mijn betoog volstaan met in een brede armzwaai en in grote erkentelijkheid te getuigen van het hartverwarmde karakter van de vele gestes jegens de hogeschool in en rondom de herdenking. Daarbij toch nog weer enkele met name noemend, te weten de in het hogeschoolbestel zo passende bijzondere leerstoel van het Landbouwhogeschoolfonds en voorts het talenpracticum dat gemeente en provincie ons ten bate van de buitenlandse activiteiten van het landbouwkundig centrum Wageningen zo genereus toedachten.

Commissies in hogeschoolverband blijven nog wel eens anoniem. Voor de leden van de voorbereidende en uitvoerende commissies en van de commissies voor gedenkboek en symposium zou ik een uitzondering willen maken. Ik ontruk dan aan de vergetelheid de namen van de commissie-voorzitters Eijsvoogel, Buringh en Wellensiek, de namen van de commissieleden Van Huis, Kuiper, De Niet, Van der Poel, Van Riemsdijk, Schuffelen, Slicher van Bath, Stegenga, De Visser en Wellensiek, de namen van de bekleeders van secretariaat en commissariaat Bakker Arkema, Van den Bergh en Van der Poel. Ik vermeld de grote schare van toegewijde leden van sub-commissies en werkgroepen en de overige medewerkers en medewerksters. Vinden zij allen niet toereikend voldoening in de woorden van dank en hulde toen reeds uitgesproken en thans oprecht herhaald, dan voeg ik, belust op getal en maat, als kwantitatief bewijs van het slagen van dit lustrum toe dat bijna 20.000 deelnemers en gasten in bijeenkomsten en evenementen participeerden.

De rector, die uw gemeenschap bij vele gebeurtenissen vertegenwoordigt, deed zulks met bijzonder genoegen bij twee andere 50-jarige herdenkingen in de Aula die, het kan niet ontkend worden, onze 50-jarige viering op charmante wijze omlijstten, de 50-jarige herdenking in oktober 1967 van de Wageningse Vrouwelijke Studentenvereniging en in mei 1968 die van de Vereniging van Vrouwen met Akademische opleiding.

Iedere lichtvoetigheid in woord en gedachte verder zorgvuldig ver-

mijndend, zou ik overeenkomstig het goede gebruik in ons wat zwaar-tillende Nederland met gefronst voorhoofd willen peilen naar de die-pere betekenis van de herdenking van ons 50-jarig bestaan.

Dit 50-jarig bestaan gaf veelvuldig aanleiding om in geschrift en toespraak vorm te geven aan gedachten over de functie en de ontwik-keling van de Landbouwhogeschool. In deze vormgeving gaat de ere-prijs naar degene, of beter gezegd degenen, die met de titel van de reeds eerder in deze rede genoemde publikatie 'Leven voor leven' de Wageningse activiteiten uitermate kernachtig, én inspirerend, wisten te karakteriseren. Ook andere factoren droegen in het verslagjaar bij tot contemplatie. Ik noemde reeds eerder het Ontwikkelingsplan 1969-1972, tot dusver het belangrijkste produkt dat aan het nogal maagde-lijke terrein van de ontwikkelingsplanning van onze hogeschool werd ontworsteld. De voorbereiding van dit plan was toevertrouwd aan een commissie onder voorzitterschap van ir. A. P. Minderhoud met als leden prof. Eijsvoogel, later bij zijn aftreden vervangen door prof. Buringh, prof. Bolt, prof. 't Hart, prof. F. Hellinga, prof. Hofstee en mr. de Visser, in het secretariaat bijgestaan door drs. Gorter en drs. Hansen. Deze commissie, hoewel overtuigd dat een volgend ontwik-kelingsplan evenwichtiger van samenstelling zal zijn, heeft met veel animo de taak verricht, de lijnen van ontwikkeling in ons hogeschool-bestel op te sporen en in een richtsnoer voor de toekomst vast te leggen.

Onze gedachten over ons doen en laten werden ook gestimuleerd door de belangrijke bezoeken die de hogeschool in het studiejaar ten deel vielen. Ik breng dan allereerst met vreugde het bezoek van onze Landsvrouw in herinnering. Koningin Juliana vergezeld van klein gevolg kwam zich op 24 november 1967 nader informeren over de activiteiten van de Landbouwhogeschool ten aanzien van de ontwik-kelingslanden. In een volle dag van mondelinge en visuele voorlichting, van bezoeken aan laboratoria en vooral ook van discussies ont-stond een beeld van de mogelijkheden en ook van de moeilijkheden op het nog vaak ongebaande pad van de ontwikkelingshulp.

In aansluiting hierop noem ik het bezoek van Minister Udink en zijn medewerkers aan Wageningen. Hierbij werden de handhaving van de tropische studierichtingen en de toekomst van de afgestudeerden van deze richtingen diepgaand ter discussie gesteld. Besprekingen met ir. Boerma, de Directeur-Generaal van de F.A.O., en met verscheidene leden van de regeringen van Suriname, Indonesië en andere landen hadden in dit verband een bijzonder gewicht, en onderstreepten de betekenis van Wageningen voor tropen en sub-tropen. Een betekenis die in het verslagjaar op vele andere wijze accent verkreeg bijvoor-beeld door een aantal Agromisa-bijeenkomsten en -conferenties, door de veel belangstelling trekkende herdenking van het 10-jarig bestaan van de International Club en door de opening van een eigen home van de Surinaamse Studentenvereniging.

Het ontwikkelingsplan van de hogeschool spreekt zich op dit punt duidelijk uit. Het bevat de stelling dat de tropische studiemogelijkheden gehandhaafd dienen te worden en dat het tropisch-wetenschappelijk onderzoek voortzetting behoeft. Als nieuwe taak van de hogeschool op tropisch gebied voorzien wij voorts in de naaste toekomst de ontplooiing van een samenhangend geheel van activiteiten op het gebied van de ontwikkelingshulp, dat met de verwante activiteiten van het Ministerie van Landbouw en Visserij een wezenlijke bijdrage tot de vooruitgang van landbouw en platteland in gebieden van tropen en sub-tropen kan geven.

Voorstellen ter zake zijn door de Senaatscommissie voor de Tropen ontwikkeld voor de instelling van cursussen, die leiden tot een M.Sc.-titel, en voor de samenwerking met zusterinstellingen in ontwikkelingslanden. Deze voorstellen zijn na behandeling in de Senaat aan het Bestuur voorgelegd. Nauw contact bestaat hierover met andere instanties, waaronder de Directie Internationale Technische Hulp, in het deze instanties tezamen brengende bestuur van het Internationaal Agrarisch Centrum.

Ik stond nogal uitvoerig bij dit onderwerp stil omdat in het verslagjaar ten aanzien van een actuele kwestie als de tropische studie aan de hogeschool reeds de eerste resultaten te bespeuren zijn van het systematisch denken in het kader van een ontwikkelingsplan over de functie van de hogeschool enerzijds en de afstemming van onderwijs en onderzoek op deze functie anderzijds.

Op de gedachtenontwikkeling over de activiteiten van onze instelling in haar geheel heeft een serie bezoeken van de Minister van Landbouw en Visserij sterk katalyserend gewerkt. Wij mochten Minister Lardinois tot driemaal toe in ons midden verwelkomen, bij een werkbezoek in oktober 1967, op de openingsdag van de lustrumviering, waarbij de bewindsman een belangrijke rede uitsprak, en ten slotte op de 9e maart, de dies natalis.

In deze menigvuldige contacten konden bepaalde ontwikkelingslijnen van de hogeschool worden besproken, waarvan het meest op de voorgrond treden de toename van de verscheidenheid van het onderwijs en de inrichting van ons onderzoek in samenhang met de inrichting van het onderzoek dat buiten de Landbouwhogeschool eveneens onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Landbouw en Visserij valt. De inrichting van het onderzoek zal in het komende studiejaar aan de orde komen op basis van voorbereidend werk dat in het verslagjaar reeds heeft plaatsgevonden. Wisselwerking met de zienswijzen van de Raad van Advies voor het Wetenschapsbeleid en van de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek zal aan het gehalte van de te nemen besluiten ten goede komen.

In het verslagjaar konden de reeds eerder genomen initiatieven tot

verrijking van het onderwijspalet verder worden uitgewerkt. Deze uitwerking past in onze opvatting over de verbreding van de functie van de hogeschool door het scheppen, bij de toenemende vraag naar academici, van nieuwe studiemogelijkheden. Onze omvangrijke faculteit met zijn grote verscheidenheid aan vakgebieden zal zich daarbij vooral richten op interdisciplinaire specialismen, die aansluiten en voornamelijk kunnen stoelen op hetgeen reeds aan de hogeschool aan onderwijsvoorzieningen wordt aangetroffen.

Een voorstel inzake de instelling van een studierichting *voeding* is na behandeling in Senaat en Bestuur voorgelegd aan de Minister. Voorbereidingscommissies namen drie andere richtingen in studie te weten *visteelt en visserij*, in onderwijsopzicht een vrijwel onontgonnen gebied; *milieuhygiëne*, het menselijk welzijn centraal stellend, wellicht enigszins in reactie op de grote invloed van techniek en materiële vooruitgang op ons werk- en leefmilieu, en *moleculaire wetenschappen*, waarin in de combinatie van basisvakken, vooral uit de chemische afdelingen, en toegepaste vakken de nadruk meer dan tot dusver aan de hogeschool gebruikelijk is, naar de basisvakken verschoven wordt.

Een belangrijk ander voorstel, dat lang op zich heeft laten wachten, betreft de statuutsherziening. De Senaat heeft thans hoofdlijnen ontworpen voor een mogelijke statuutsherziening. In de opstelling van deze voorstellen heeft prof. dr. ir. G. H. Bolt, die in het secretariaat van de 'Senaatscommissie Wijziging Statuut Landbouwhogeschool' bijgestaan werd door ir. J. Crucq, een groot aandeel gehad. De Senaat brengt deze herziening binnenkort in ruimere kring in bespreking. De hoofdlijnen van de thans aanhangige herziening betreffen:

de verruiming van de keuze in de propaedeuse, voorshands door toevoeging van een tweede propaedeuse met een overwegend maatschappij-wetenschappelijke inslag;

de instelling van een beperkt aantal gecombineerde programma's voor het eerste semester van de kandidaatsstudie, opdat de student niet terstond na zijn propaedeutisch examen uit enige tientallen richtingen moet kiezen;

een ruime keuzemogelijkheid in de kandidaats-B-studie, en een flexibele opzet van de ingenieursstudie.

Voorts wordt gedacht aan de introductie van een algemeen vak in de kandidaatsstudie dat beoogt de functie in de samenleving van het gekozen studiespecialisme duidelijk in het licht te stellen en tevens in te gaan op de samenhang der wetenschapsgebieden in dat gekozen specialisme.

Met deze opzet hopen wij onder toepassing van een strakkere, ten dele kwantitatieve programmering van de onderwijsomvang, te geraken tot een verbetering van het studieprogramma én van de studieduur.

Aldus treden wij met uitbreiding en herziening van de studiemogelijkheden de wassende stroom der studenten tegemoet. Op dit moment

blijft welbewust één aspect in het midden, de cursusduur. Het is aan de Minister van Onderwijs en Wetenschappen om na alle voorafgaande beraadslagingen en adviezen hiervan de sluis op te lichten. De Commissie Wijziging Statuut Landbouwhogeschool meent dat haar voorstellen voldoende flexibel zijn om te kunnen inspelen op de te verwachten herstructurering van het wetenschappelijk onderwijs in Nederland.

Ik moet mij thans haasten om nog iets te kunnen zeggen over de organisatorische structuur van de hogeschool, een onderwerp dat om verschillende redenen niet in de rectorale rede van 1968 mag ontbreken.

De eerste reden is dat in dit tijdsbestek van rapport-Maris, Lochemse nota en een stroom van andere publikaties over de bestuurlijke inrichting van universiteit en hogeschool, de inpassing van de Landbouwhogeschool in de Wet op het wetenschappelijk onderwijs zich vrijwel geruisloos, zonder noemenswaardige discussie heeft voltrokken. En dat terwijl de Landbouwhogeschool een bestuursvorm kent, met partiële integratie van Curatoren en Senaat, die eerdergenoemde wet tot dusver niet kende en die bovendien niet wil passen in een der thans veelbesproken categoriën van monistische en dualistische bestuursstructuren. Blijkbaar spreekt de pragmatische Wageningse bestuursvorm anderen niet aan, ofschoon de hogeschool deze nog voortdurend als zeer bevredigend ervaart.

De tweede reden is gelegen in de discussie die, naar wij verwachten, dit najaar over de Lochemse nota, de nota uit de Akademische Raad over de universiteitsstructuur, zal losbarsten, ook in Wageningen. Niet voornemens de discussie hier te openen, wil ik toch als mijn persoonlijke mening geven dat de uitwerking van een aantal onderwerpen in de Lochemse nota, voor onze hogeschool van grote betekenis is, een uitwerking waaraan wij ons in Wageningen met vrucht kunnen spiegelen. Daarentegen betreur ik de ontakeling in de nota van de faculteit, die in de huidige wettelijke regeling juist zo in de breedte is uitgebouwd.

Een derde reden voor het aanroeren van de structuur is gelegen in het huidige streven om categoriën als docenten, wetenschappelijke medewerkers en studenten op enigerlei wijze te liëren aan notie's als inspraak, medezeggenschap, beslissingsvoorbereiding en besluitvorming. De aard van de liaison wordt daarbij mede bepaald gedacht door de intensiteit van de participatie, de communicatie en de informatie binnen de instelling.

Ten slotte noem ik als vierde reden de bijzondere urgentie van de structuurvraagstukken voor de Landbouwhogeschool nu door toename in tal en last, de persoonlijke contacten onafwendbaar geringer en zwaker worden.

Bij beschouwing van dit onderwerp dient voorop te worden gesteld dat de toenemende gecompliceerdheid van het maatschappelijk gebeuren bij de individuele mens de behoefte doet groeien zich steviger verankerd te weten in de gemeenschap waarin hij werkt. Voorts geldt dat de verzwakking van traditie en gezag velen de noodzaak doet gevoelen aan een duidelijker kennen van de eigen plaats in de gemeenschap, waartoe men behoort.

Deze ontwikkelingen veroorzaken een krachtige drang naar meer communicatie en informatie. Ook ontstaat de wens tot meer participatie, dat wil zeggen de individuele leden van een gemeenschap wenssen meer gelegenheid zich te kunnen uitspreken over die onderwerpen uit het geheel, die zij vanuit de eigen plaats in die gemeenschap duidelijk zien en ervaren. Vooropgesteld dat de Landbouwhogeschool wegens de toename in aantal tegen de stroom moet oproeien en dat de riemen wellicht wat stroef gaan door de roest van de traditie, kan toch op een aantal belangrijke ontwikkelingen worden gewezen.

De studenten, met de hun eigen dynamische belangstelling, hebben in het verstreken studiejaar twee conferenties aan structuurproblemen gewijd. De Keyenberg-conferentie van de WASTRA over 'De toekomst van Wageningen' verdient, het zij met klem gezegd, navolging en toegang niet alleen voor aantredende studentenfunctionarissen doch ook, in mijn ogen, voor pas aangestelde medewerkers uit verschillende categoriën van het hogeschoolpersoneel.

Een tweede conferentie, georganiseerd door de federatiedagencommissie van de Nederlandse Christen-Studenten Verenigingen en de Vrijzinnig Christelijke Studenten Bond droeg de sprekende, doch ietwat naargeestige titel 'De Kater van de Alma Mater'. Deze conferentie heeft geleid tot de instelling van werkgroepen waarin de deelnemers zich thans onder meer bezinnen op de ethische uitgangspunten van samen leven en samen werken.

Wat de praktische uitwerking betreft kan worden opgemerkt dat institutionalisering van overleg over studieaangelegenheden op de niveau's van propaedeutische studie, studierichtingen en faculteit in voorbereiding of voltooid is. Overleg vindt reeds in vele gevallen vrucht dragend plaats. Ik stel mij persoonlijk veel voor van dit overleg in het belang van de verwezenlijking van de doelstellingen van het wetenschappelijk onderwijs.

Participatie van studenten in het besturen van de verschillende studentenvoorzieningen is in Wageningen op een aantal punten gerealiseerd. Dat deze participatie allerminst een loos begrip is, bleek in het verstreken studiejaar nog eens bij beslissingen in het Bestuur van de Stichting Studentenhuisvesting over de bewoning van de bestaande en de eerlang gereed komende studentenflats.

Dagelijks Bestuur van de hogeschool en studentenvertegenwoordigers zoeken op dit ogenblik naar een overlegstructuur waarin de

studenten ook hun visie kunnen geven op de omvang van het geheel der studentenvoorzieningen en op de vaststelling van de prioriteiten binnen dit geheel.

De wetenschappelijke staf heeft door middel van haar vertegenwoordigers regelmatig contact met de bestuurlijke organen van de hogeschool. Een duidelijker bepaling van de plaats van de wetenschappelijke stafleden in het geheel van de hogeschool wordt voorbereid nu de Landbouwhogeschool is ingepast in de Wet op het wetenschappelijk onderwijs, die hierover bepalingen bevat. Voorshands ligt hier een der zwaartepunten bij de in het verslagjaar ingestelde commissie van vertegenwoordigers van senaat, lectoren en wetenschappelijke staf. Deze commissie, onder voorzitterschap van prof. mr. J. M. Polak, heeft tot taak voorstellen te doen over de uitwerking van artikel 62 van de wet, waarin onder meer wordt bepaald dat de lectoren en de wetenschappelijke medewerkers bij de werkzaamheden van senaat en faculteit worden betrokken.

Reeds nam de senaat op grond van de nieuwe wettelijke regeling het besluit voortaan inzake onderwijsaangelegenheden te fungeren als faculteit der landbouwwetenschappen waarbij ook de lectoren aan faculteitswerkzaamheden zullen deelnemen.

Ondanks de geleidelijke groei van de samenspraak mis ik bij de Landbouwhogeschool nog een belangrijke gesprekspartner, de alumnus. Reeds is in ander verband gedacht over het creeëren van een klankbord voor het bestuur van de hogeschool, bijvoorbeeld in de vorm van een overlegorgaan bestaande uit afgestudeerden en uit vertegenwoordigers van de samenlevingssectoren die nauw bij de resultaten van landbouwwetenschappelijk onderwijs en onderzoek betrokken zijn. Voorshands is het bij gedachten gebleven. Iets meer geconcretiseerd zijn de plannen voor contact over de statuutsherziening met alumni en dan wel bij voorkeur met degenen die, enkele jaren geleden afgestudeerd, nog een voldoende beeld hebben van de betekenis van de Wageningse studie als geheel en in zijn onderdelen voor de werkring die zij vervullen. Met het Bestuur van het Nederlands Instituut van Landbouwkundig Ingenieurs, waarmee in het verslagjaar het overleg inzake de statistiek van door afgestudeerden beklede functies werd geïntensiveerd, zal overleg worden gepleegd over deze wijze van inschaling van afgestudeerden bij de uitwerking van de statuutsherziening.

Dames en Heren,

Het beeld, dat zich van het gebeuren in onze wereld aan ons opdringt, wordt in belangrijke mate bepaald door de wijze waarop de moderne communicatiemiddelen een selectie van de gebeurtenissen presenteren.

Ook ik, heden fungerend in een sterk traditionele communicatie-

vorm, ben mij bewust dat mijn keuze van onderwerpen uit de lotgevallen van de Landbouwhogeschool, het werkelijke beeld, zo dat al doorgrond kan worden, kan tekenen doch ook kan vertekenen.

Mijn betoog is bepaaldelijk vertekend ten aanzien van de aard en het niveau van het onderzoek en ten aanzien van de intensiteit van de wetenschappelijke studie, onderwerpen die de essentie van de hogeschool uitmaken en waarvan ik hedenmiddag slechts enkele randvoorwaarden kon noemen.

Men behoeft echter niet verontrust te zijn indien mijn betoog, bewust of onbewust, lacunes of verkeerde accenten aankleven. De beslissingen over de ontwikkeling van de hogeschool in de naaste toekomst, worden immers niet hier en niet nu genomen. De beslissingen worden genomen in organen die, dunkt mij, voldoende vaardig, zo niet zelfs strijdvaardig zijn, om de juiste voorwaarden te scheppen voor de verdere ontwikkeling van onderwijs en onderzoek aan de hogeschool.

In dit scheppen van de voorwaarden voor de verdere groei heeft in het verstreken studiejaar de thans aftredende secretaris van de Senaat, prof. dr. ir. H. A. Leniger, een belangrijk aandeel gehad. Terwijl ik zijn opvolger prof. C. W. Visser in de functie van secretaris verwelkom, breng ik collega Leniger dank en hulde voor zijn door voortvarendheid en bekwaamheid gekenmerkt aandeel in het besturen van de hogeschool.

Het studiejaar 1967-1968 was rijk aan voorvallen en ontwikkelingen. In het thans aangevangen studiejaar zullen vraagstukken van statuutsherziening en van structuur van de hogeschool centraal staan. Op velen zal een beroep worden gedaan om aan overleg over deze onderwerpen deel te nemen. Ik spreek de hoop uit dat deze activiteiten ons werk in onderzoek en onderwijs op daadwerkelijke wijze zullen bevorderen.

Dames en Heren, ik zeg u dank voor uw belangstelling in de lotgevallen van de Landbouwhogeschool.